

Apeltalen 2022 - ved Benedicte Metzloff

I julen 2010 fik jeg overdraget stafetten til at holde årets Apel-tale i sommeren 2011. Jeg allierede mig med min mor, Merete, som alt andet lige kendte Valdemar og hans familie bedst af os to.

Vi valgte at holde talen sammen, og vi fortalte om Valdemar, hans forældre, Hans Heinrich og Maren, de tyske aner, storebror Peter og den øvrige store familie. Vi fortalte om hans kærlighed til skoven og hans lille hund Ami. Vi fortalte om arbejdslivet, fabrikken i Vintersbølle og om Blegen og om Valdemars liv i Ålborg med hans hustru Anna og de to døtre, Anna Helga og Astrid Lilly. Senere flyttede Valdemar med sin yngste datter og familie til Hjørring og siden til Vejle, hvor min mor fortalte om den morfar, som hun fik et nært forhold til. To af hans mange digte blev der også plads til.

I år fik jeg stafetten igen, men denne gang kunne jeg ikke trække på min mors assistance, for Merete er i løbet af foråret blevet svagere og for nylig flyttet i plejebolig i Fredensborg. I forbindelse med flytningen skulle hendes lejlighed imidlertid tømmes og undervejs fandt jeg mange Apel-skatte i gemmerne. Dels var der Valdemars skitseblok, en lille bog med udklip og egne digte, en del af dem med gotisk skrift, dels en større bog med en imponerende digtsamling, skrevet ned med hans meget sirlige håndskrift. Jeg fandt Anna's husholdningsbog og endnu en bog med digte, som Valdemar havde skrevet og tegnet til min mor, eet af sine 4 børnebørn. Derudover var der gamle fotoalbum og løse fotos helt tilbage til et billede af Valdemar som dreng, altså en billedhistorie over 150 år!

Jeg kan læse mig til at Valdemars storebror, Peter Apel, var politisk engageret, blev en kendt mand i Sydsjælland og beklædte flere tillidshverv. Han blev opstillet som folketingskandidat i Præstøkredsen i 1909 og stod op for sine synspunkter og for sit elskede Danmark.

Det fremgår af Valdemars digte at det gjorde han også, omend med et mere følsomt og kreativt udtryk. Men at han havde stærke holdninger til krig og fred, Konge, Gud og fædreland er der ikke tvivl om.

I digtene spores en følsomhed, men også inderlighed, temperament, humor og et underfundigt lune, som vist er gået i arv flere steder i slægten.

Udover hans egne digte var han en flittig skribent, bla fandt jeg et satireblad, "Hjørring i Troldglasset-1933", hvor han refereres som: "Hjørrings lokale Øhlenschlaeger, hr. Valdemar Apel bestiger sin vingede ganger."

Jeg havde tidligere på året sorteret en større brevsamling, som min mor havde liggende i et chatol, deriblandt fandt jeg bla. et 100 år gammelt brev, som Valdemar skrev til sin yngste datter den 14.03 1922.

Dertil også en selskabssang, men det vender vi tilbage til...

Sidst, men ikke mindst, fandt jeg en lille bog, hvor min mor har skrevet: "Gem den!"

Den hedder: "Kulturbilleder fra Sydsjælland", på forsiden står:

Til Valdemar Apel fra Ferdinand Sandberg, i fælles erindring om Barndomsstedet, Maj 1925

Den handler om Vintersbølle og Blegen, jeg har udvalgt et par afsnit, som jeg gerne vil læse op for jer...

Jeg lovede jer at vende tilbage til en selskabssang, inden jeg præsenterer jer for den vil jeg gerne læse det føromtalt brev op for jer:

Bilag:

- 1) Brevet til Lilly, Aalborg d. 14.03.1922, i anledning af Lilly og Alfred's forlovelse,
- 2) Lilly og Alfreds bryllupsvis, Kasper Hemmingsen har tilpasset, alle synger med.
- 3) Kulturbilleder fra Sydsjælland, s. 42-45

Udstillingen i Beværterhuset:

Små billeder fra dukkehuset (udprintede fotos af dukkehuset, givet til Merete en jul, -37 eller -38),

Fotostater:

Valdemar fra dreng til mand

Arbejdslivet som toldassistent

Familien, hustru med børn

Fest og ferie

Udvalg af fotoalbums, fotos i rammer, postkort og satireblad

Aalborg, den 14 / 3. 22.

Kære Lilly!

Ja, det var virkelig en Overraskelse; godt var det, at jeg satte mig godt og fast paa Skolen, inden jeg aabnede dit Brev, for ellers var det nok gaaet galt med Balancen; nu blev jeg da ihvertfald siddende, men jeg maatte løse det to Gange igennem for at være ganske sikker paa, at det ikke var Ojenforblindelse, eller saadan noget i den Retning, for Du har jo slet ikke lidtsil saa meget som blot med en svag Andledning ladet mørket, at noget saadant var i Udvejsen. Men jeg maatte jo sige mig sammen og gøre det ønske, der i dette Tilfælde med Besked kan

fordres af mig som Trigerfar for ~~anden~~ Film, hvad Du vil. - Jeg tror ganske
anden Gang, og det er at være glad, fordi Klosternys - som jeg tror ganske Aksele -
Du er glad - som Klega var det den Gang - ved Du, og jeg kan derfor - som Du -
og hanke, at Du man blive lige saa lykkelig ikke andet end være glad for
for Fremtiden med Din Alfred som Klega med Din Forlovelse - dit Valg.

Aksele, og det naar nok, naar man
genseidig fornøjelig elsker sig efter
hinanden - som Klega skriver -
bærer over med hinandens smaa
Sagheder. Derfor hjertelig til
Lykke begge to! - Det var i Grunden
fuldt maarsomt, Lilly, at det skulde
blive Dig og Mr. Klosternys - Akseles
Ven, som kan det indsesaa for, - og
begge to - naa den jeres sidligste
Luzdons første Forneri - eller

Endnu en Gang hjertelig til
Lykke begge to!

Din
F. A. N.

Billedet med 20 Kr. indlagt.

Du skulde sende Føldmedhjælper ² Eugen Hansen,
Føldgaardskovkondoret, Aalborg, et Kort. - Jeg er
eller jernbanetøldkontoret
jo sammen med hende her paa Banen, og som
Jum er saa flink, rigtig var. - Lyser du ikke?

Lilly og Alfred

den 21. Novbr. 1924.

Mel.: Marken er mejet, og Høet er høstet.

Nu vil jeg synge en kvik lille Vise —
én som aldrig før har været sét paa Prent og Tryk;
og det er en Pige; jeg deri vil prise —,
én som gik med hele ti forskellige Paryk' —.

Ja, I maa forstaa,
det var Dukker smaa,
som hun sad og syed' alle de Parykker paa.

Kors hvor hun dog kunde sy alt fra lille —,
klæde sine Dukker med, hvad hun fandt i Butik —;
hun dem til et Bryllup, Begravelsesgilde,
eller fin Koncert og Bal jo klædte fjong og chic —.

Tænk, det lille Nor
sa', naar hun blev stor,
vilde hun saamænd ej være andet end som Mor.

Tit, naar hun sad, hvor hun troed' sig éne,
hørte vi et kort, stilfærdigt: „Ellen, skam Dig dog!“
Til Tugt som til Kærtegn ej Hænder er séne,
men hun glatted' gerne efter dér, hvor haardt hun slog —;
hun af crêpe de chine
syed' Kjole fin

til den stakkels Dukke, saa hun gik fra Graad til Grin.

Naar saa om Julen Træet skulde tændes,
maatte Dukkestuen ogsaa ha' sit Juletræ —,
for sér I: „En Mor — af de rette — bør kendes
paa, at hun har Øje for det allermindste Kræ —“.

Vi paa Bordet saa
Lys med Manchet paa
og i Kreds om Træet Dukkerne ved Stole staa.

Men Tiden gaar jo, og Skolen den kræved'
stadig mere Lektuelæsning, ja og den Slags Ting,
og medens hun sled, og hun ased' og stræved',
tog en Dag hun sin Eksamen da med Hiv og Sving;
hun blev Realist,
det er ganske vist,
uden Spor af hvad man kalde kan for Kvindelist.

Hun var ej listig, men frejdig og aaben
gik hun — om jeg saa maa sige — støt sin egen Sti —;
hun Løgneren jo hadede lige fra Daaben,
og florered' Sladder, gik hun stiv og stolt forbi —.

Maaske det var fejl,
at hun var saa stejl,
men hun vilde helst jo sejle rundt med réne Sejl.

Saadan gled over til Norge hun stille
— saa |Fjord og Bygd med Fjæld og Li og Elvens dystre Fald —;
og |Nøkken hun hørte saamænd dér at spille
lydt igennem hver en arrig Fos'es Piskeskrald —.

Tænk, de Nordmænd sa',
hun var saa „my bra“ —,
men jeg svarte: Ja, det praler vi nu ikke a'.

Saa satte Kurs hun da hjem over Vandet,
men „faldt af“ og kom, jeg tror, to Streger øst for Byen —,
for |det var i Taage, og dengang, hun landede',
var det nok i Melfar ovre hist paa øvre Fyn —.

Tænk, Kompassets Naal
sveg, hun fejled' Maal,
men jeg tænkte: Kærlighed kan trække mér end Staal.

For sé i Melfar, dér gik jo den anden
af de tvende Sjæle, som sku' blive til et Par;
dér |Helga og Aksel blev Konen og Manden,
mens at disse to for dem nok den Gang Skærmbrædt var —.

Det var farligt Spil,
Amor er saa snild,
og han skød de to, saa de laa døde hver som Sild —.

Det |vared' ej længe, før atter de sprællede' —,
— de har aldrig kunnet holde sig i den Slags Ro —
for |alt, hvad der hindrede dem, var nu fældet,
og saa gav de glad hinanden Hjerter, Haand og Tro —.

Læsset trækkes maa —,
det kan sagtens gaa,
selv om ogsaa der skal komme flere Dukker paa.

De er saa éns hver i Sind og i Tanke,
at man ikke skelne kan dem fra hinanden a' —.
Sé, |saadan er Fryd det paa Jorden at vanke,
og det giver Løfter om saa mangen dejlig Da' —.

Bliv for Mislyd fri —,
husk I undgaar Krig
ved at tælle — før I svarer — langsomt op til ti.

Nu har af Alvor og Skæmt jeg da plukket
en Buket, og den skal I i Bryllupsgave ha' —,
|kors hvor jeg asede' og stønnede' og sukede'
gennem lange Nætter og igennem lange Da' —.

Kald I mig for Jas,
om det ej var Mas,
at faa stillet sammen til jer dette Bryllupsknas.

V. A.

knytter sig her til det gamle danske Værksted oppe paa Bakken ved mine Bedsteforældres Hus. Det var en meget lang, hvidkalket, straaetækt Bygning med mange Vinduer til begge Sider. Til hver Side mod Vinduerne stod Vævene, det var jo Haandvæve. Alt fra Køng Fabrik blev vævet med Haanden og var derfor langt bedre end de maskinvævede Duge fra de nye Fabriker, der netop den Gang blev oprettet her i Landet og blev Køng Fabrik saa haarde Konkurrenter, fordi Varerne leveredes billigere.

Ved disse Væve sad en Række allerede den Gang ældre, i hvert Fald meget erfarne og meget dygtige Vævere. Først og fremmest maa her Aplerne nævnes. Fabrikens ældste Væver paa det Tidspunkt var gamle Peter Apel, der flyttede til Vintersbølle fra Køng samtidig med min Farfar og var dennes gode Ven, som ofte aflagde ham et Besøg i det hvide Hus og ved Middags- eller Aftensbordet talte med ham om de gamle Dage. Peter Apels Søn, Hans Peter Apel, der den Gang var en ung Mand og vævede nede i det engelske Værksted, blev det meste af sin Levetid ved Fabriken, ja, oplevede endogsaa efter Fa'rs Død 1900 og Ejendommens Salg 1906 at komme til at arbejde for Firmaet i et lille Væveri med 3 eller 4 Væve ude i Dragør, der hvor Køng Fabrik i det 19. Aarhundredes Begyndelse havde holdt saa mange Væve i Gang. Endnu lever Hans Peter Apel, der er i Besiddelse af Apleres stærke Livsmod og enestaaende Helbred, hos en Søn nede i Sydsjælland, og jeg vil

haabe, at denne Hilsen maa komme ham og hans mange flinke Sønner, min Barndoms Kammerater, for Øje.

Skovbeværtningen.

En Broder til Peter Apel, Heinrich Apel, vævede ogsaa den Gang paa Fabriken og var ligeledes min Farfars gode Ven, og endnu i dette Øjeblik husker jeg saa tydeligt ham og hans venlige Kone, lille Maren, som alle kaldte hende. De to var meget kendte af Vordingborgenserne, idet de havde en lille Skovbeværtning ved den smukke Plads ved Vintersbølle Aa, hvor den Gang de lange Borde og Bænke stod under de høje, ranke, skønne Bøge, der spejlede sig saa smukt i den blanke Aa.

Paa dette Sted samledes til Tider Folk fra fjærn og nær i Snesevis paa de smukke Sommersøndage. Intet Sted sad de mere i Skoven end netop paa dette Sted, hvor lille Maren serverede dem Vand paa Maskine, Sodavand og Limonade. Her har Musikken lydt, og de danske Sange, og her har i 80'erne, da de politiske Bølger gik højt under Provisorierne, den politiske Diskussion til Tider fortrængt Naturligheden og Søndagsstemningen. Endnu husker jeg en Pinsesøndag, hvor de Bakkebølle-Bønder havde samlet sig her og kom i Kast med nogle Typografer fra Vordingborg Avis, der forfægtede Estrupiatets Argumenter.

Til Slut stod Diskussionen mellem en ung Bøndemand og en mundrap Typograf, og alle andre var kun Tilhørere. Den begyndte her paa Festpladsen, men fortsattes langs Aaen helt ned til den gamle Bro, der førte

over Bækken, og videre ad Kidhave-
skovens Stier til den lille Udsigt ud
for Badehuset. Da vi var naaet saa
langt, var mange faldet fra og gaaet
hjem, og Solen stod lavt i Vest, da
Typograferne gik i deres Baad, me-
dens de unge Bønder stod oppe paa
Klinten og sang: Ned med Estrup,
Scavenius og Ravn.

X Heinrich Apels ældste Søn var nu-
værende Gdr. Peter Apel, der i man-
ge Aar har boet i Bakkebølle, men
havde lært at væve paa Fabriken,
og i de Aar, jeg her tænker paa var
ved Forstvæsenet i Petersværft og
Viemose. Peter Apel var en kvik
og kundskabsrig ung Mand, og min
Farfar holdt meget af at tale med
ham. Jeg har endnu en Erindring
om en Mørkningstime i mine Bedste-
forældres Stue, hvor min Bedstefar
fortæller Peter Apel om sine Barn-
domsaar i Kjøng, da Englænderne
var i vore Farvande, da hele vor
oversøiske Handel var slaaet ned,
da alle var fattige, da Te og Kaffe
og til Dels Sukker var sjældne Pro-
dukter at faa fat i. Den Gang lave-
de vi The af Hanekammens Blom-
ster, fortalte Farfar.

Kongedugene.

Af andre Vævere, jeg husker fra
det gamle Værksted, var der flere,
som flyttede ned paa det nye
danske Værksted, der i 80'ernes Be-
gyndelse blev bygget nede ved Siden
af det engelske Værksted, saaledes
som det ses paa Billedet fra '88. Af
disse skal jeg først nævne Ole Bør-
ge eller Borre om hvem min Far al-
tid sagde, at dette var Fabrikens
dygtigste Væver, en Kunstner i sit

Fag. Ole Børge vævede som Re-
gel de store Kongeduge, som de
kaldtes. Disse, der ofte var mange
Alen lange, og flere Alen brede, var
i Hjørnerne forsynede med det dan-
ske Rigsvaaben i ca. 2 Alens Kva-
drat. Hvorledes dette Rigsvaaben
indvævedes i Dugene skal have væ-
ret en Fabrikshemmelighed. Ole var
en stille, mild Mand, der med Andagt
passede sin Væv, og jeg husker ham,
som han sad der i de hvide Skjorte-
ærmer og slog Skyttelen og førte
Vævestolen, medens hans erfarne
Blik fulgte alle Enkeltheder.

En ægte Dannemand af den gamle Skole.

En anden Væver, jeg skal nævne,
var den gode og brave Hemming
Nielsen, der som tidligere omtalt
havde været med paa Dybbøl i 1864
og var blevet haardt saaret. Det
blev fortalt, at han havde været be-
vidstløs i Uger; han kom dog over
det, men mærket for Livet. I flere
Aar oppebar han en lille Pension
fra Staten; men efterhaanden, som
han kom rigtig til Kræfter og kunde
følge Trop i Arbejdet med de andre
Vævere, følte han Samvittighedsnag
over at hæve den lille Pension og
sagde sig den fra, trods det Fa'r
søgte at overtale ham til at beholde,
hvad han saa ærligt havde fortjent.
Men den saa hæderlige Mand svare-
de: Nej, Mester, nu, da jeg kan ar-
bejde som de andre, vil jeg ikke lig-
ge Landet til Byrde længere. Sene-
re blev han imidlertid igen svagelig,
og saa var det ikke muligt at skaffe
ham Pensionen paany.

Mestersvenden Niels Jensen havde

1) Mestres min farfar
Er her besigt hans sin Kund nu, siden
i Bakkebølle